

Събиране на данни за подобряване на качеството на ученето и преподаването

Наблюдение на часове

Директното наблюдение на образователния процес е един от най-ефективните методи за събиране на данни, свързани с преподаването и въздействието, които има то върху ученето на учениците и техните образователни резултати.

По време на наблюдението могат да се събират многообразни данни, свързани със:

- *структурата на учебния час и планирането на учебното съдържание;*
- *използваните педагогически методи от учителя и реакциите, които учениците имат спрямо тях;*
- *изградените взаимоотношения между преподавателя и учениците и между самите ученици;*
- *поведенческите модели на учениците и учителя в конкретни ситуации;*
- *успехите и затрудненията на учениците в дадени педагогически ситуации;*
- *нивото на предизвикателност на преподаването и начина, по който отделни (групи) ученици се справят с него.*

Именно заради широкия спектър от информация, която може да се събере чрез наблюдение, това е метод, който може да обслужва събирането на данни за разнообразни училищни цели.

В същото време, **наблюдението е един от най-субективните методи за събиране на данни** - то се характеризира със **задължителния "филтър"** на информацията, която се пречупва през гледната точка на наблюдаващия и отразява неговите конкретни възприятия за конкретен момент от процесите, които се наблюдават.

За да се избегнат "капаните" при събирането на данни чрез наблюдение, се съобразяват следните два ключови принципа:

- **Фокус на наблюдението.** Многообразието от данни, които могат да се съберат от едно наблюдение, може да бъде объркващо и затормозяващо този, който събира данните - в крайна сметка говорим за човек, който с петте си сетива възприема процеси, които включват интеракции между десетки хора в неголям интервал от време (най-често при наблюдение на часове, имаме интеракции между 20+ ученици и един учител за период от един учебен час). Качественото събиране на данни в такива условия предполага **ясна предварителна представа какви конкретни аспекти от педагогическата ситуация се наблюдават и с каква цел**. Фокусирането на наблюдението върху конкретни поведения и резултати помага на събиращия данни да проследява случващото се по време на наблюдението, като има предвид **конкретните цели, за които ще използва данните** и съответно - **да избира кое от наблюдаваното е релевантно спрямо тези цели и кое - не**.

- **Уеднаквена система за запис, структуриране и събиране на информацията.** Това е наложително с цел последващото структуриране и обобщаване на данните и предполага да се

използва **еднакъв инструментариум за водене на записки**, който да позволи бърза и ефикасна обработка. Използването на технологиите допринася много за по-лесното записване, структуриране и визуализиране на данни. Дигиталната ера в училище дава възможност **записки да се водят както в текстови формат - електронно, така и в числов, като се приравняват определени поведения и взаимоотношения в цифри** за по-лесна статистическа обработка след това. Използването на **дигитални инструменти** пък позволява лесната и бърза последваща обработка и **визуализация на данните**. Нещо повече, в дигиталната епоха, особено в условията на провеждане на обучение от разстояние в електронна среда, технологиите позволяват лесно да се създава **видео и/или аудиозапис на целия час**. Такива записи могат да бъдат организирани от самия учител, чийто час се наблюдава или от негови колеги. Добавената стойност на записите е, че позволяват на повече хора да имат непосредствени впечатления за случилото се в записания час. В същото време, самото записване не отменя последващата нужда от структуриране и систематизиране на наблюденията в по-лесен за споделяне и визуализиране формат.

Посещението на часове е изискващ инвестирането на ресурс процес, който включва своите **етапи**. Най-общо можем да ги разделим на **преди, по време и след наблюдението**. По-долу Ви представяме основните моменти, част от тези етапи, които дават насоки и съвети при организацията и провеждането на процеса.

Преди посещението:

Постарайте се да договорите предстоящия час за наблюдение със съответния учител поне седмица по-рано. Бихте могли да въведете като практика учителят, чийто час ще бъде наблюдаван, да изпраща своя план на урок с изведени цели за часа в определен срок преди посещението - да речем, ден по-рано. Това показва, че Вие също се ангажирате с предварителната подготовка.

Бихте могли дори да организирате среща разговор преди посещението. Тези срещи изграждат доверие между учителите, които участват в наблюдението. Целта им е да позволят на наблюдателя да се запознае с урока, който трябва да бъде наблюдаван, и той да разбере какво възнамерява да постигне наблюдаваният учител. Това е разговор лице в лице между двама или повече колеги, за да получат разбиране за целите и мисленето, които стоят в основата на преподавания урок.

Посещението не следва да бъде изненада. То няма за цел да “хване” непредвидими моменти. Добра практика е цялостно **процесът да се случва в дух на прозрачност и добронамереност**. Това помага на учителя да се подготви, включително и емоционално, което задава един успешен старт на взаимодействието.

По време на посещението:

Бъдете навреме за часа. Дайте възможност и на себе си да съберете впечатления за средата и атмосферата, и на учителя и учениците да се адаптират.

Когато водим **записки за ключовите моменти от часа**, трябва да се опитваме да даваме максимално **конкретни примери (дори чути реплики)** относно поведенията на учителя и на учениците, атмосферата и динамиката в класа. Например, за учителя в последващия часа разговор ще бъде много по-полезно не толкова да чуе, че “учениците са в центъра на часа, в

активна позиция”, а именно какво конкретно сме наблюдавали, че правят, за да изглежда, че това е така. **Събирането на фактите по обективен и безпристрастен начин**, лишен от интерпретации и оценки, е ключово за по-нататъшния анализ на урока.

Записките си е добре да водим в **стандартизиран за училището протокол** за наблюдение на час, с който учителите са запознати. В края му могат да бъдат изведени въпроси и идеи.

След наблюдението на часа:

Проведете кратка **среща за обратна връзка** в удобно и удачно за колегата, чийто час наблюдаваме, време - след самия час, по-късно през деня или на следващия ден. Не е препоръчително да се отлага повече, тъй като пресните впечатления избледняват. В същото време това може да доведе до излишно напрежение у колегата.

Целта на анализа е да се изведат ключови изводи и следващи стъпки, които да подкрепят наблюдавания учител в неговия път към професионално развитие и надграждане.

Каквото и да сме направили, за да предположим учителя, неизбежно преживяното прави този момент различен и емоционален за него. В такива ситуации човек изпитва нуждата да сподели своите вълнения. Затова можем да започнем разговора с въпрос за това как се чувства след часа.

След това може да се премине към “събиране” на фактологията - какво се е случило, какви са били действията на учителя, какви реакции са предизвикатели те у учениците. Тук е добра идея по-скоро да задаваме въпроси, за да демонстрираме любопитството си да проучим, да изследваме, да разберем, а не толкова прибързано да “скачаме” в заключения, обобщения и готови решения. Като задава структурирани въпроси, наблюдателят подтиква учителя да разсъждава върху неговото/нейното поведение в класната стая и как учениците са отговорили по време на урока. По този начин учителите са в състояние да идентифицират кога са постигнали целите на урока и какви практики са позволили на учениците да постигнат успех.

На този етап е много подходящо да поздравим колегата за успехите и за нещата, които се случват наистина добре, базирайки се максимално на конкретни примери. В случай че това е така, може да споделим, че сме научили нещо ново и полезно от часа, което имаме идея да приложим и в своята работа.

Цикълът на обратна връзка трябва да завърши с набелязването на обозрим брой и конкретни **области за подобрене и** произтичащите от това **следващи стъпки**, които учителят да предприеме. Можем да попитаме колегата какво би интегрирал от обратната връзка, за какво би помислил за в бъдеще, и да му помогнем да го формулира. **Направете ясно как всичко това се обвързва с по-големите Ви цели.**

Взаимното наблюдение на часове е добра възможност за обогатяване на преподавателската практика с ценни идеи. Добре обмислената, синтезирана и структурирана обратна връзка след посетен час дава смислени насоки за подобряване на преподаването, а оттам – и на ученето. Изграждането на умение за даване на такъв тип насърчаваща, мотивираща, добронамерена обратна връзка, която кара отсрещната страна да припознае идеите, които се раждат в обсъждането, е въпрос на време и практика. Да я получаваме и интегрираме - също.